

Complicat, derutant, incredibil. Așa mi-a apărut jurnalul lui Mihail Sebastian, care stă parcă sub semnul unui vers pe care el îl citează la un moment dat:

“Look in my face, my name is Might-have-been”.

Am avut rețineri în fața acestui document copleșitor, fiindcă impresia personală, experiența fiecărei pagini arătau un Sebastian atât de viu și de sincer, atât de ne-textual, încât m-am întrebat dacă eu chiar citesc un volum publicat sau am avut neobrăzarea să caut prin caietele cuiva. Senzația că sunt în fața unei descoperiri nepermise, că aș comite o indiscreție, o grosolănie doar citind nu m-a părăsit pînă la ultima pagină. Posibil să existe un stil de a citi jurnale, așa cum există o dispoziție de a le scrie, cel mai potrivit mod de a cunoaște însemnările personale fără a produce o hoție stînjenitoare. Despre scrierea unui jurnal, Mihail Sebastian notează pertinent:

“Trebuie oarecare energie, anumită încăpăținare pentru a ține un jurnal – cel puțin la început, pînă te deprinzi, pînă găsești tonul just. În definitiv, este ceva artificios în însuși faptul de a ține un jurnal intim. Nicăieri scrisul nu mi se pare mai fals. Îi lipsește scuza de a fi un mijloc de comunicare, îi lipsește necesitatea imediată.”

Totuși, într-un efort obiectiv, putem spune că Jurnal 1935-1944 este, de la un capăt la celălalt, filmul unei epoci. Potrete mai vii și reflecții mai sensibile nu ar fi oferit, probabil, nici realitatea însăși. Mi s-a părut paradoxală poziția neutră a scriitorului în perioada confuză a legionarismului și antisemitismului din România: ca și cum toate numele importante din epocă – Mircea Eliade, Camil Petrescu, Nae Ionescu, Sebastian însuși – ar fi suferit de orbire

temporară, incapabili să observe gravitatea întâmplărilor. Apropierea și distanțările de Mircea Eliade, dezamăgirile și resemnările (acele dar evreiesc al acceptării resemnate) cu privire la prietenia lor sunt relevante. La fel, expansivul Camil Petrescu, de o aroganță comică la început, devine ridicol în timpul războiului. Prin ochii lui Sebastian, în mod neașteptat mai lucid decât prietenii lui, totul arată ca o înșelătorie ideologică în care se prind naivii.

Pe lângă valoarea documentară, cartea are și multe însemnări de atelier: Mihail Sebastian cercetează, lucrează în jurul unor subiecte de teatru, îl vînează demonul scriiturii. În această perioadă rescrie Accidentul, al cărui prim manuscris îl pierduse. Se află într-o stare de agitație creativă, întreruptă cînd și cînd de episoade depresive în care inutilitatea scrisului îi apare ca o evidență. De cele mai multe ori însă, Sebastian citește, recitește, corectează, vizualizează roluri, scenarii posibile, cărți ce ar fi putut fi. Același Might-have-been îl urmărește – puține din proiectele pe care le descrie ajung să se materializeze, iar pe cele despre care știm, Jocul de-a vacanța și Accidentul, de exemplu, autorul ar vrea să le îmbunătățească, simplu și onest.

Notațiile cu caracter personal, îndrăgostirile (“ar putea fi un amor” este expresia acestora), suferințele nelămurite prind contur printre sau tocmai din cauza veștilor haotice despre război, pe care Sebastian le înregistrează în jurnalul său “la cald”, subiectiv. Ca orice text nedestinat publicării, Jurnal 1935-1944 păcălește: de la notații frivole sau obscure trece la rînduri de o profunzime aiuritoare, de la griji pe marginea unei reprezentări teatrale trece la insolubilă problemă financiară, de la subtile observații despre cărți și muzică trece la transcrierea de replici care, citite acum, capătă înțelesuri stranii. De exemplu, una din replicile lui Camil Petrescu:

“- Ei, știi că-mi plăci? Suntem între noi, dragă, și mă mir că mai pui astfel de întrebări.

Comunismul ce este altceva decât imperialismul evreilor?

Spune asta Camil Petrescu. Camil Petrescu este una din cele mai frumoase inteligențe din România. Camil Petrescu este una din cele mai delicate sensibilități din România. Oare ar putea România să trăiască vreodată o revoluție?”

și o afirmație, mai dureroasă, a Madeleinei Andronescu:

“Mi-e rușine că tu suferi și eu nu, mi-e rușine că tu ești umilit și eu nu”.

Cînd se entuziasma de jurnalul lui Jules Renard, Mihail Sebastian nu bănuia că propriile însemnări vor avea, peste ani, aceleași efecte puternice asupra altor cititori. Simplificînd, lucrurile arată așa: citești o carte și ai în față zeci de ani, în adîncime, sute de nuanțe, deodată înțelegi – Dacă un autor nu înseamnă mai mult decât cărțile pe care le-a scris, așa cum se spune, și asta e cel mai important, cu acele cărți care ar fi putut fi cum rămîne?

SURSA: Bookblog.ro